

Burcu Kösem

EKONOMİ - FINANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

Turkey's critical elections

What an opposition win would mean for the country

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

28 Nisan / 2023

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki g¼ncel gelişmeleri, g¼venilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtmaaya y¼nelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi i¼ermez.

Türkiye'nin seçimi yaklaştıkça: popülist vaatler

- ❑ Bayram haftası ile birleşen son iki haftada Türkiye'de gündeminin tek odağı doğal olarak yaklaşan genel seçim oldu.
- ❑ Hem iktidar hem de muhalefet bloğundan art arda gelen ekonomik vaatlerin seçmen nezdinde nasıl bir etki ortaya çıkardığını yakın zamanda öğrenecek olmakla birlikte, genel bir tablo sunacak olursak;
- ❑ Popülist ve yapısal olarak iki kısma ayırmak faydalı olacaktır. Popülist vaat adından da anlaşıldığı üzere seçmenlerin kısa süreli ihtiyaçlarını gidermeye yönelik pozitif adımlardır.
- ❑ Tüm dünyada seçimin kritiklik dozajına göre bir miktar uygulanır. Kritiklik dozajını ise mevcut görünüm belirler: Bunlar bazen güvenliği bazense ekonomiyi ön plana çıkaracak şekilde dizayn edilmişlerdir.
- ❑ Son yıllarda dünyada ortaya çıkan siyah kuğuların çokluğu ekonomiyi adeta seçimlerin en önemli nabızı haline getirmiştir.
- ❑ Ülkemizde de son yıllarda yaşanan çok yüksek enflasyon seçmen tercihlerinde birincil şikayet konusunu hayat pahalılığı olarak ön plana çıkarmıştır ve popülist vaatlerin de bu soruna odaklanarak daha çok maaş, ikramiye zammı, geçici vergi affı, kira artış tavanı ve geçici sübvansiyonlar gibi temel konularda şekillenmesini beraberinde getirmiştir.
- ❑ Oysa bu tür vaatlerin dozunun fazla yüksek ayarlanması 1990'lı yıllarda olduğu gibi Türkiye'yi bütçe sorunlarına yöneltebilir.

Türkiye'nin seçimi yaklaştıkça: yapısal vaatler

- ❑ Popülist yani o an için bir ödül niteliğinde olan vaatler hariç hem bizim hem de çocuklarımızın ne tür bir refah seviyesinde yaşayacağı sorusuna cevap verecek asıl vaatler ise yapısal sonuçlar doğurur.
- ❑ Bu vaatlere bakıldığında ise iktidar cephesinde;
  - 2024-2028 arasında ortalama yüzde 5,5'lik büyüme yakalanacağı, 2028'de 1,5 trilyon dolar milli gelire ve 16 bin dolar kişi başı gelire ulaşılacağı
  - Beş yıl içinde 6 milyon yeni istihdam ve 25 bin dolar kişi başına gelir yaratılacağı bugün 620 milyar dolar seviyesinde olan dış ticaretin ise 1 trilyon doların üzerine getireceği,
  - «Gelir tamamlayıcı aile destek sistemi" ile de hiçbir hanenin gelirinin belirli bir seviyenin altına düşmemesinin sağlanması ve Türkiye'nin kendi üreteceği doğal gaz ve petrol gelirlerinden sağlanacak bir Aile ve Gençlik Bankası'nın kurulması
- ❑ Olarak ön plana çıkmaktadır. Aslında bu vaatleri OVP 'ın bir benzeri olarak da görebiliriz ki zaten iktidar tarafı olması nedeniyle bu söylenenler aynı zamanda bir taahhüt niteliğindedir.

Türkiye'nin seçimi yaklaştıkça: yapısal vaatler

- ❑ Diğer taraftan ana muhalefet bloğu, Millet İttifakı'nda ise ekonomiye ilişkin vaatleri "Ortak Politikalar Mutabakat Metni" adıyla kamuoyuna duyurulan dokuz ana başlıkta 2 bin 300'ün üzerinde vadin yer aldığı metinde görebilmekteyiz:
  - Enflasyonun iki yıl içinde kalıcı biçimde tek haneye indirileceği,
  - TL'ye yeniden itibar ve istikrar kazandırılacağı,
  - ortalama büyüme hızının yüzde 5'in üzerine çıkarılacağı, beş yılın sonunda dolar cinsinden kişi başına milli gelirin en az iki katına çıkarılacağı,
  - beş yılda işsizliğin tek haneye indirileceği ve ihracatın 600 milyar dolar seviyesine yükseltileceği gibi vaatler ekonomik olarak ön plana çıkmakta.
- ❑ Muhalefetin iktidara gelmesi halinde yeniden Ortodoks ekonomi politikasına geçileceği ve ilk 100 günde yapılacaklar ile Türkiye'ye 300 milyar dolar yabancı kaynak getirileceği gibi konular bilinmekle beraber, nasıl bir ekonomik program uygulanacağı konusunda net bir bilgi yoktur.
- ❑ Mevcut ekonomik görünümdeki çok yüksek enflasyon ve Liralaşma politikası çerçevesinde önemli oranda düzenlemelere tabi döviz kuru ve bankalar gibi konularda ilk 100 günde ortalığı kırıp, dökmeden nasıl bir yol izleneceği ve her şeyden önemlisi de üretimde yapısal dönüşümün nasıl sağlanacağına yönelik bir program bulunmamaktadır.

Türkiye'nin seçimi yaklaştıkça: Batı'nın bakışı ve senaryolar

- ❑ Türkiye'nin genel seçimi Batı'nın da önemli ölçüde radarına girmiş durumda.
- ❑ Radarda seçimin ekonomik sonuçlarına yönelik çeşitli Batılı finans kurumlarının analizleri ön plana çıkarken,
- ❑ Siyasi nabzı da Batı basınında çıkan haber ve analizler oluşturmaktadır ki burada ortaya çıkan görünüm Türkiye'nin güvenlik politikaları ve geleneksel ekonomik yaklaşımdan uzaklaşması (hayat pahalılığının onları ilgilendirmediği varsayımı altında yeni jeoekonomik yaklaşıma yönelik eleştiri) biçimindedir.
- ❑ Batılı finans kurumlarının seçim sonuçlarına göre senaryolandırdığı analizlerin sonuçlarında ise ağırlıklı olarak seçim sonucundan bağımsız olarak, hem faiz hem de kurun yükseleceği görüşü hakimdir.
- ❑ Bu görüşlerin oluşturduğu algı kendisini önce Kapalıçarşı nezdinde kur ve altın piyasasında ardından ise haftanın son iş günü borsada bankacılık hisseleri öncülüğünde keskin sayılabilecek bir düşüşü beraberinde getirmiştir.

ABD'de büyüme beklenenin altında kaldı

- ❑ ABD'de ilk çeyrek büyümesi beklentilerin oldukça altında kaldı.
- ❑ ABD'de ilk çeyrekte yıllıklandırılmış büyüme yüzde 1,1 oldu. Medyan büyüme beklentisi yüzde 2 düzeyindeydi. Bir önceki çeyrekte yıllıklandırılmış büyüme ise yüzde 2,6 olarak kaydedilmişti.
- ❑ Büyüme için kişisel harcamalar sırtlarken, stoklar ve yatırımlardaki düşüş, beklenin altında bir veri gelmesine neden oldu.
- ❑ Fiyat göstergelerinde ise beklentileri aşan bir gerçekleşme izlendi. GSYH fiyat endeksi ilk çeyrekte yüzde 4 yükseldi. Ekonomistler endeksin yüzde 3,7 artmasını bekliyordu.
- ❑ Çekirdek PCE ise çeyreklik olarak yüzde 4,9 ile yüzde 4,7'lik artış beklentisini aştı.

Bankacılık krizi keskin virajda

- ❑ First Republic Bank'ın ilk çeyrekte beklentilerin üzerinde mevduat çıkışı yaşadığının açıklanmasının ve hissesinin rekor düşük seviyeye inmesinin ardından ABD'de orta ölçekli bankalara dair endişeler yeniden tırmanışa geçti.
- ❑ Önlem olarak Fed, kolları sıvamış durumda Perşembe günü yayımlanan verilere göre ABD Merkez Bankası finansal kurumları 19 Nisan'da sona eren haftada 143,9 milyar dolar, 26 Nisan'da sona eren haftada da 155,2 milyar dolar fonladı.
- ❑ Peki First Republic'in sorunları daha geniş bir kredi krizini beraberinde getirir mi?
- ❑ FT'da çıkan bir makalede Capital Economics'ten Adam Hoyes'un bu konudaki görüşüne yer verilmiş:
- ❑ «First Republic Bank'taki mevduat çıkışları, bize zaten fikrimiz olan ABD bankacılık sektörünün durumu hakkında daha fazla bilgi vermiyor ancak devam eden bir kredi sıkışıklığının kanıtlarını vurguluyor. . .
- ❑ Daha yüksek faiz oranlarının yanı sıra, bankaların daha fazla çıkışı sınırlamak için mevduat ödemesi gerekebileceği gibi, kazançlarının da daha yüksek kredi zararı provizyonları nedeniyle baskı altına girmesini bekliyoruz. . .
- ❑ Bu da bize finansal koşulların muhtemelen sıkı kalacağını gösteriyor. . . bu muhtemelen hem faaliyete olan darbeyi hem de ticari gayrimenkuldeki durumu daha da kötüleştirecektir .»
- ❑ Bu görüşte de ifade edildiği gibi belki 2008'deki gibi bir durum yaşanmıyor fakat küresel olarak bir kredi krizinden söz edilebilir.

Enflasyona bir neden de küreselleşmeden uzaklaşma

- ❑ ABD başkanı Biden'ın meşhur enflasyonu düşürme yasası (IRA) sadece Avrupa'da Fransa gibi bazı ülkeleri Çin'e yaklaştırmakla kalmıyor, aynı zamanda küresel enflasyona da hizmet ettiği yönünde bazı eleştirilere de maruz kalıyor.
- ❑ Avrupa, ABD'nin sübvansiyonlarını kendi markalarını cezbetme açısından bir tehdit olarak görüyor.
- ❑ IRA, yerel temiz enerji üretimini ve dağıtımını teşvik etmek için 369 milyar dolarlık sübvansiyon içeriyor. Aynı zamanlarda kabul edilen Chips ve Bilim Yasası, yarı iletken üretimini yeniden düzenlemek için 50 milyar dolardan fazla teşvik sunuyor. Tüm bunlar Biden'a göre ABD'yi yeniden sanayileştirmek için gerekli adımlar. Cari açığın azalmasına ve işgücüne katkı sağlıyor ancak aynı zamanda önemli bir temeli de jeopolitik dönüşüme dayalı olması.
- ❑ IRA ve Chips Yasası'nın geçen Ağustos ayında yasalaşmasından bu yana yeni projeler için şimdiden 200 milyar dolar taahhütte bulunulmuş ancak finans kuruluşu yöneticileri hükümetin yerli üretimi sübvansiyonla destekleyerek Çin'e olan bağımlılığı kırma çabasının fiyatları yüksek tutacağı konusunda uyarıyor.
- ❑ Avrupa'yla bütünleşmeyi vaat eden Biden'ın milli bir ekonomi çerçevesinde Avrupa'yı karşısına almış durumda olması ironik gelebilir ancak size de bu kısım (yeniden sanayileşmeye yönelik sübvansiyonlar) önceki başkan Trump'ın politikalarıyla birebir aynı gelmiyor mu?

Dünya ticaretinde Çin kırılımı

- ❑ Gelişmiş ülkeler, pandemi ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından sürekli yüksek enflasyon, yükselen faiz oranları ve yavaş genişleme ile boğuşurken, Çin'in toparlanması bu yıl küresel ekonomi için her zamankinden önemli hale geldi.
- ❑ Çin'in GSYİH'sı , ihracat ve altyapı yatırımlarındaki güçlü büyümenin yanı sıra perakende tüketim ve emlak fiyatlarındaki toparlanmanın dünyanın ikinci büyük ekonomisinde toparlanmaya yol açmasıyla, yılın ilk çeyreğinde yıllık yüzde 4,5 arttı.
- ❑ Yüzde 5 hedefinin altında kalan bu büyüme oranı yine de bir toparlanmaya işaret ediyor. Ülke özelinde konut piyasası, OBOR (Bir Kuşak Bir Yol) projesinden elde edilen zarar ve Tayvan nedeniyle artan savunma harcamaları büyümeyi baltalamış görünüyor.
- ❑ Ekonomistler, düşük baz etkisinin yardımıyla ikinci çeyrekte ivmenin toparlanacağını ifade ediyor ancak tüketimin ve mülkün güçlü büyümeyi sürdürmekte zorlanabileceği ve ihracatın zayıf gelişmiş piyasalar tarafından tehdit edilebileceği konusunda uyarılar var.
- ❑ Diğer taraftan Çin ticaretine olan güven Batı tarafından adeta veto ediliyor. Ocean Network Express'in CEO'su Jeremy Nixon, Capital Link Singapur Denizcilik Forumu'nda «ABD ile Çin arasındaki ticaretin kaldıracağını kaldırdığını görüyoruz. ABD'deki birçok şirket, Çin'den gelen ithalat miktarını azaltmak istiyor.» açıklamasını yaptı.
- ❑ Avrupa açısından değerlendirildiğinde ise Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in 18 Nisan'daki parlamentosu genel kurulu toplantısı konuşması oldukça manidar gözüküyor:
- ❑ «Çin'den ayrılmanın Avrupa için açıkça uygulanabilir, arzu edilir ve hatta pratik olmadığını» belirtiyor. Yine de Çin'in "reform ve açılım" çağındaki sayfayı şimdi çevirdiğini ve yeni bir "güvenlik ve kontrol" çağına doğru ilerlediğini ileri sürüyor. Odak noktası, tıpkı ABD'deki gibi, ilişkiyi "riskten arındırmak.»

Haftadan Kalanlar

- ❑ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Akkuyu Nükleer Güç Santrali İlk Nükleer Yakıt Getirme Töreni'ne canlı bağlantı ile katıldı.
- ❑ Karadeniz doğalgazı ateşlendi. Doğalgaz ve petrol gelirlerinden kurulacak bir Aile ve Gençlik Bankası da duyuruldu.
- ❑ Türkiye'nin ilk batarya fabrikasının temeli, Bursa'nın Gemlik ilçesinde atıldı.
- ❑ KKM'de kurumlar vergisi istisnası 31 Aralık'a kadar uzatıldı.
- ❑ Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, ülkesindeki dost olmayan ülkelere ait varlıklara kayyum atanabilmesine izin verdi.
- ❑ Geçtiğimiz ay bankacılık krizinde adı geçen Deutsche Bank 10 yılın en yüksek vergi öncesi kârını açıkladı.
- ❑ IMF, Türkiye ekonomisinin bu yıla ilişkin ekonomik büyüme tahmini 0,3 puan azaltılarak yüzde 2,7'ye çekilirken, gelecek yıla ilişkin büyüme tahmini 0,6 puan artırılarak 3,6'ya yükseltildi.
- ❑ Baykar Teknoloji, Azerbaycan Savunma Bakanlığı ile insansız hava aracı sistemleri üretimi için iyi niyet protokolü imzaladı.
- ❑ Arjantin Merkez Bankası (BCRA), yüksek enflasyonu dizginlemek ve para birimindeki değer kaybını frenlemek için bin baz puan faiz artışına gitti. Bu, 2 haftadaki 2. faiz artışı oldu. Faiz böylece 5 yılın en yüksek seviyesine çıktı.
- ❑ Euro Bölgesi ekonomisi, ilk çeyrekte yüzde 0,2'lik medyan tahminin altında kalarak yüzde 0,1 büyüdü.
- ❑ IMF, Avrupa ve İngiltere Merkez Bankası'na faiz artışları konusunda dikkatli adım atılması çağrısında bulundu. Finansal stresin beklenmedik bir durumda ortaya çıkabileceğini belirtti.
- ❑ HDP Eş Genel Başkanı Mithat Sancar, cumhurbaşkanlığı seçiminde Kemal Kılıçdaroğlu'nu destekleyeceklerini açıkladı. Ayrıca Emek ve Özgürlük İttifakı da Kılıçdaroğlu'na oy verme çağrısında bulundu.

Dış Ticaret İstatistikleri, Mart 2023

- ❑ Türkiye İstatistik Kurumu ile Ticaret Bakanlığı iş birliğiyle genel ticaret sistemi kapsamında üretilen geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2023 yılı Mart ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre %4,4 artarak 23 milyar 595 milyon dolar, ithalat %3,4 artarak 31 milyar 936 milyon dolar olarak gerçekleşti.
- ❑ Enerji ürünleri ve parasal olmayan altın hariç dış ticaret açığı Mart ayında 2 milyar 485 milyon dolar olarak gerçekleşti. Dış ticaret hacmi %8,9 artarak 46 milyar 439 milyon dolar olarak gerçekleşti. Söz konusu ayda enerji ve altın hariç ihracatın ithalatı karşılama oranı %89,8 oldu.

Teknoloji yoğunluğuna göre imalat sanayi ürünleri dış ticareti, Mart 2023

Teknoloji yoğunluğu	Mart					Ocak- Mart				
	2022		2023		Değişim (%)	2022		2023		Değişim (%)
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)	
İhracat (FOB)										
Toplam imalat sanayi	21 459	100,0	22 395	100,0	4,4	56 647	100,0	58 080	100,0	2,5
Yüksek teknolojlili ürünler	656	3,1	885	4,0	34,9	1 576	2,8	2 070	3,6	31,4
Orta yüksek teknolojlili ürünler	6 898	32,1	8 196	36,6	18,8	18 652	32,9	21 573	37,1	15,7
Orta düşük teknolojlili ürünler	7 121	33,2	6 084	27,2	-14,6	17 781	31,4	15 736	27,1	-11,5
Düşük teknolojlili ürünler	6 784	31,6	7 230	32,3	6,6	18 639	32,9	18 702	32,2	0,3
İthalat (CIF)										
Toplam imalat sanayi	21 499	100,0	25 385	100,0	18,1	58 083	100,0	73 775	100,0	27,0
Yüksek teknolojlili ürünler	2 231	10,4	2 738	10,8	22,8	5 780	10,0	7 548	10,2	30,6
Orta yüksek teknolojlili ürünler	9 696	45,1	11 181	44,0	15,3	26 298	45,3	29 198	39,6	11,0
Orta düşük teknolojlili ürünler	7 015	32,6	8 372	33,0	19,3	18 874	32,5	28 772	39,0	52,4
Düşük teknolojlili ürünler	2 557	11,9	3 093	12,2	21,0	7 131	12,3	8 257	11,2	15,8

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün Grupları Sınıflaması Eurostat tarafından NACE Rev.2 sınıflaması baz alınarak hazırlanmış, ISIC Rev.4 sınıflamasına uyarlanmıştır.

Turizm İstatistikleri, I. Çeyrek: Ocak - Mart, 2023

- ❑ Turizm geliri Ocak, Şubat ve Mart aylarından oluşan I. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %32,3 artarak 8 milyar 690 milyon 505 bin dolar oldu. Turizm gelirinin %20,8'i ülkemizi ziyaret eden yurt dışı ikametli vatandaşlardan elde edildi.
- ❑ Ziyaretçiler, seyahatlerini kişisel veya paket tur ile organize etmektedirler. Bu çeyrekte yapılan harcamaların 7 milyar 503 milyon 255 bin dolarını kişisel harcamalar, 1 milyar 187 milyon 249 bin dolarını ise paket tur harcamaları oluşturdu.

Turizm geliri ve ziyaretçi sayısı, I. Çeyrek: Ocak-Mart, 2023

	Çıkış yapan ziyaretçiler (Yurt dışı ikametli)		Değişim oranı ⁽¹⁾ (%)
	2022 ^(r)	2023	
	I	I	
Turizm geliri (Bin ABD \$)	6 570 196	8 690 505	32,3
Kişi sayısı	6 451 657	8 181 566	26,8
Kişi başı ortalama harcama (ABD \$)	1 018	1 062	4,3
Gecelik ortalama harcama (ABD \$)	82	84	2,8

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

(1) Değişim oranı: Bir önceki yılın aynı dönemine göre hesaplanmaktadır.

(r) Revize edilmiştir.

Ekonomik Güven Endeksi, Nisan 2023

- Ekonomik güven endeksi Mart ayında 98,8 iken, Nisan ayında %3,5 oranında artarak 102,2 değerini aldı.
- Bir önceki aya göre Nisan ayında tüketici güven endeksi %9,2 oranında artarak 87,5 değerini, reel kesim (imalat sanayi) güven endeksi %1,0 oranında artarak 105,1 değerini, hizmet sektörü güven endeksi %1,1 oranında artarak 118,1 değerini aldı. Perakende ticaret sektörü güven endeksi %1,3 oranında azalarak 116,2 değerini, inşaat sektörü güven endeksi %0,1 oranında azalarak 88,4 değerini aldı.

Ekonomik güven endeksi, güven endeksleri ve değişim oranları, Nisan 2023

	Endeks		Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	
	Mart	Nisan	Mart	Nisan
Ekonomik güven endeksi	98,8	102,2	-0,2	3,5
Tüketici güven endeksi	80,1	87,5	-2,9	9,2
Reel kesim güven endeksi	104,1	105,1	1,7	1,0
Hizmet sektörü güven endeksi	116,8	118,1	1,1	1,1
Perakende ticaret sektörü güven endeksi	117,7	116,2	-4,4	-1,3
İnşaat sektörü güven endeksi	88,5	88,4	-1,5	-0,1

Endeks değerleri mevsim etkilerinden arındırılmış değerlerdir. Tüketici güven endeksinde mevsim etkisi bulunmamaktadır.